

Kronprinsbryllupet som nasjonalt gledesspill¹

Elise Seip Tønnessen

Institutt for nordisk og mediefag

Høgskolen i Agder

Serviceboks 422

Kristiansand

Elise.S.Tonnessen@hia.no

Abstract

This article gives an analysis of the Royal wedding between the Norwegian Crown Prince Haakon and Mette-Marit Tjessem Høiby in Oslo in August 2001, regarded as a Media Event. The Media Event is analysed in terms of genre and rhetoric, in order to show how an 'ordinary single mother' is transformed into a Royal Highness. The analysis is based on the proposition that mediation shapes an event by composing a dramaturgy to fit the genres of the medium and the expectations of the viewers. In this case the melodramas of popular culture and the transformations of narratology are of special interest. Two plot points form a perfect symmetry in a steep dramaturgic curve: the 'confession' of Miss Høiby at the press conference on August 22, and the sermon by Bishop Gunnar Stålsett at the wedding three days later. The rhetoric of the sermon grasped the criticism confirmed by the bride's confession, and then raised her to new dignity. The love of the single mother for her child was connected to the love of God for his children, as well as her passion for the Prince, and the coming Monarch's love for his people. Thus the coming princess seemed to pass the last glorifying test, and the rhetoric of the wedding sermon made the viewers "fall in love with love".

Mediefortellingen mellom himmel og jord

Kronprinsbryllupet i august 2001 bar i seg mange av eventyrets og melodramaets ingredienser. Reaksjonene i mediene før og etter bryllupet beveget seg i en kontrastiv vending fra et pressekorps som kunne være ganske kritisk innstilt mot en "alenemor fra Slettheia" til bryllupsreportasjene under titler som: "Størst av alt er kjærligheten" og "Den personlige nasjon".

I denne artikkelen skal jeg se på kronprinsbryllupet som mediebegivenhet. Ved hjelp av melodramaets bratte spennings-

kurve og narratologiens transformatoriske logikk vil jeg vise hvordan medienes fortelling omskapte alenemoren fra Slettheia til Norges kronprinsesse. Viktige roller spiller bruden selv, med sin bekjennelse på pressekonferansen før bryllupet, og retorikken i biskop Gunnar Stålsetts tale til brudeparet.

Som nasjonal begivenhet var kronprinsbryllupet først og fremst en mediebegivenhet. Innenfor prosjektet "Det moderne monarkiet, legitimering og dilemma" studerte en gruppe i Kristiansand feiringen som foregikk i brudens hjemby i forhold til

Nøkkelord:

mediebegivenhet

media event

kongebryllup

retorikk

dramaturgi

det bildet av begivenheten som kom fram i mediene.² Prosjektets utsendinger på gater og streder kunne melde om en stille og rolig lørdag ettermiddag, med bare sporadiske markeringer av den høytidelige ekteskapsinngåelsen. I Kristiansand inviterte kommunen til folkefest med musikk og bløtkakeservering på torvet. Men den foregikk før bryllupet tok til. Da fjernsynsoverføringene begynte, ble gatene tomme. For alle utenom de som befant seg på de sentrale arenaene i Oslo (Stortorvet, Karl Johan, Slottsplassen og Rådhusplassen) var altså dette et drama de først og fremst fulgte på tv og gjennom avisene. Sammenligner vi begivenheten med Kronprins Olavs og Märthas bryllup i 1929, da det ikke var mulighet for direkte riksdekkende overføring i noe medium, var det langt flere den gangen som opplevde bryllupet 'live'. Til gjengjeld var bryllupet i 2001 i kraft av medieoverføringen, en virkelig *nasjonal* begivenhet. Dette dramatiske høydepunktet må bl.a. forstås ut fra medienes langvarige interesse for det unge paret, helt fra forholdet var i sin spede begynnelse.

Det er denne versjonen av kronprinsbryllupet som mediedrama/mediefortelling det skal dreie seg om her. Selve formidlingen gjennom et (eller flere) medium bidrar til at begivenheten blir formet av sjangerforventninger og en forforståelse knyttet til medienes fortellerstil. Når en serie hendelser gis form gjennom mediene, ikles de en dramaturgi som framhever visse sider, skyver andre i bakgrunnen, velger ut og fortetter. Det er gjennom en slik bearbeiding og omforming av rekken av hendelser at det utformes et 'plot'. Dermed utnytter mediefortellingen seernes forventninger og kjennskap til sjangerkonvensjoner, og det oppstår en mening i kraft av selve gjengivelsen (Dayan og Katz 1992:118; Benjamin 1969).

Mediebegivenheter kan betraktes som en spesiell sjanger, ifølge Dayan og Katz som drøfter den sjangerens spesielle karakteristika i boka *Media Events* (1992). Den kjennetegnes først og fremst ved sitt brudd med den daglige rutinen: Vanlige programskjemaer settes til side, og folk inviteres til en høytidsstund foran skjermen, der alle sentrale kanaler samler seg om ett monolitisk budskap. Dessuten foregår en mediebegivenhet direkte, med den intensiteten som følger slike overføringer, og den er vanligvis organisert utenfor mediene. Et annet brudd med det dagligdagse, er at mediene setter vanlige kritiske kriterier til side og stiller seg ærbødig til disposisjon for begivenheten. Dette kan man med Roman Jakobson (1960) se som en form for faktisk kommunikasjon, en språkfunksjon som har som sin viktigste hensikt å opprettholde kontakt og kommunikasjon. Den kritiske journalisten blir for en stakket stund konvertert til celebrant. Publikum benytter også anledningen til et brudd med det dagligdagse og setter andre ting til side. Mange samles foran skjermen i en feiring som involverer fellesskap og ritualer med god mat og pene klær – om ikke på annet vis, så i overført betydning (Dayan og Katz 1992:5ff).

Typiske mediebegivenheter sammenfatter forfatterne med tre c-er: Contest, Conquest, Coronation. Som oftest vil det ene av disse 'scriptene' dominere, men gjerne med de andre som bakteppe. Kronprinsbryllupet fungerte for eksempel først og fremst som en seremoni som innsatte et nytt kronprinspar i vårt monarki (coronation). Men det bar samtidig i seg klare forbindelser til en erobring (conquest), der ikke bare jenta av folket erobret sin prins, men han erobret også sin menneskelige rett til å velge livsledsager, på tvers av kongelig etikette.

Kroningsseremonier (coronations) samler tradisjonens opphøyete overgangsritualer: bryllup, kroning/signing og begravelser. De er nødvendigvis knyttet til sentralisert makt og tradisjon. Det dramatiske, og dermed også dramaturgiske, spørsmålet ved slike mediebegivenheter er om ritualene nok en gang vil seire over realitetene. Kan personene som står i sentrum gjøre seg fortjent til sin opphøyde status? (Dayan og Katz 1992:35). Det er denne problemstillingen som gjør slike overgangsritualer helt sentrale for opprettholdelsen av tradisjonelle styreformers som monarkiet. Dermed blir det mediebegivenhetens oppgave å gi svar på problemstillinger reist i en medieføljetong som begynte lenge før den konkrete begivenheten som jeg skal fokusere på her.

Fra paparazi til melodrama

I perioden fram til kronprinsparets forlovelse og bryllup, var det mediene som tok makten som fortellere, med sine telelinser og snokende journalister. Mens hovedpersonene, med få unntak, var hjelpeløse og tause ofre for hva mediene fant det for godt å fortelle. Underveis til bryllupet slapp hovedpersonene til i noen få, institusjonaliserte øyeblikk, med pressekonferanser ved forlovelsen og før bryllupet, og i strengt regisserte intervjuer. Først da nyhetssaken om kronprinsen og hans kjæreste gikk over i en ekte mediebegivenhet ved selve bryllupet, kunne hovedpersonene ta regien. Da ble journalistenes fortellerrolle langt mer tilbaketrukket, i alle fall på den verbale siden. Vi hørte de mest som dempede stemmer som fylte pauser med småsnakk om kjoler og biler, og med fotnoter til personene og etiketten i det kongelige drama som utspilte seg for våre øyne. En spesiell rolle som publikums representanter, spilte de to journalistene som gjorde forhånds-

intervjuer med de kongelige: Fredrik Skavland i NRK og Nadja Hasanoui i TV2. Rollen forandret seg merkbart da de ledet tv-sendingene på den store dagen, særlig for NRKs Fredrik Skavland. Ute blant folket befant fortellernes fotfolk seg, for eksempel Jon Gelius som var stasjonert på Slottsplassen, og rapporterte fra folkets festivitas. Og igjen ble det helt tydelig at de fra denne folkelige posisjonen bare kunne oppleve begivenheten stykkevis og delt.

Desto viktigere ble produsenten som valgte ut og satte sammen bildene, og som laget en helhet av alle de brokker som begivenheten deles opp i om man selv er til stede. Bare de mangfoldige tv-kameraene ga oss nærbilder fra alle arenaene, derfor representerte mediebegivenheten en helt annen helhet. Kommentarene fra studio skulle kunne avbrytes når som helst hvis det skjedde noe viktig på arenaen der det virkelig foregikk. Aller mest påtagelig ble dette i de sekvensene der fortellerne forstummet og seremoniene overtok helt og holdent: Programmet under regjeringens middag på Akershus festning, vielsen i domkirken, og taler og brudevals under bryllupsmiddagen på slottet. Som analysen vil vise, kom Mette-Marits bekjennelse under pressekonferansen før bryllupet også i denne kategorien, og framsto dermed som det store overraskelsesmomentet i forhold til forhåndsplanleggingen.

Medienes fortellinger om disse begivenhetene henter trekk fra kjente folkelige sjangrer. Her dreier det som om det folkelige i den enkleste betydningen av ordet, sett som sjangrer som når fram til og fascinerer mange. I denne forbindelse er det mest nærliggende å trekke fram melodramaet, en sjanger og uttrykksform som har tiltrukket seg et sammensatt publikum fra 1800-tallets boulevardteater, via Hollywoodfilm og fjernsynets såpeoperaer

fram til våre dager (Kolbjørnsen 1999:174). Melodramaet spiller på sterke følelser, både ved å vise høydramatiske og spektakulære scener, og ved å invitere til identifikasjon med helten eller heltinnen. Sjangeren ordner verden i klare motsetninger: god og ond, rik og fattig. I dette kontrastspillet utkjempes moralske kamper, der det gode til slutt blir opphøyet og bekreftet (Waldekrantz 1985).

Et sentralt punkt i narratologien er at en fortelling er mer enn en serie hendelser. Tzvetan Todorov (1977) understreker at fortellingen også formes av en transformatorisk logikk: Hendelsene blir ikke fortelling før de forstås som en overgang fra en tilstand til en annen. Også dramaets logikk (særlig i melodramaets folkelige variant) krever (minst) en vending, der konflikten er en viktig drivkraft og løsningen av denne konflikten henger sammen med vendingen. Transformasjonen kan skje på handlingens reelle plan, eller i hovedpersonenenes innsikt eller publikums holdninger.

For å komme på sporet av kronprinsbryllupets transformatoriske logikk, skal jeg ta med litt av forspillet i mediene til det som skjedde i Oslo i august 2001. Det vil gi et bilde av utgangstilstanden som mediebegivenheten 25. august 2001 utspant seg mot. Men først og fremst vil jeg sette fokus på det fortettede drama som ga Mette-Marit Tjessem Høiby en ny identitet som Hennes kongelige høyhet kronprinsesse Mette-Marit. En fortelling trenger en klar hovedperson, og i denne sammenhengen er det sakssvarende å samle oppmerksomheten om Mette-Marit. Trolig er det også i vanlige bryllup slik at bruden får mest oppmerksomhet, men i denne sammenhengen er den viktigste grunnen at hun har det største potensialet som dramatisk hovedperson. Fokus vil være på vendingen fra pressekonferansen onsdag 22. august, der hun bekjen-

te sin ville ungdomstid, til vielsen i Oslo Domkirke, der hun så å si ble oppreist den tredje dag til en ny identitet, gjennom biskop Gunnar Stålsetts tale.

Forspillet

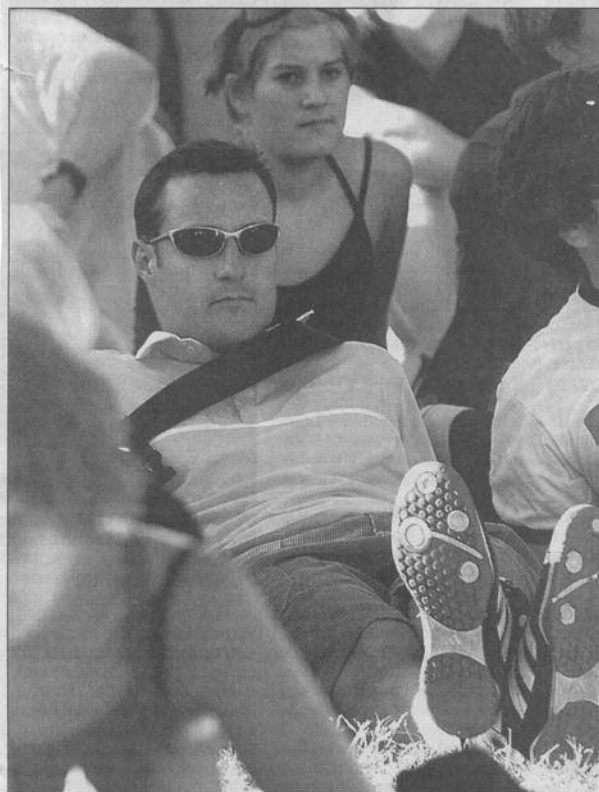
Høsten 1999 hyllet avisen *Fædrelandsvennen* kronprins Haakon på kommentarplass etter NRKs intervju ved avslutningen av hans studier i USA. Kommentaren bar tittelen "Kong Quart", med dårlig skjult stolthet over kronprinsens flittige besøk på Quartfestivalen. Her ble han beskrevet som et kongsemne for en moderne tid, en som kunne bli konge også for minoritetene:

"Vi møtte en student underveis til sin kongsgjærning med statsvitenskap, samfunnsøkonomi og filosofi og technomusikk i sin tidsriktige ryggsekk på vandring i den etniske smeltedigel Berkeley i San Francisco. Og han hadde lært meget, både av boklig lærdom og av den sosiale læring som skjer i et multikulturelt samfunn hvor man lærer opp til å respektere hverandre uansett hudfarve, kultur og seksuell legning."

Men høsten 2000, da kronprins Haakon og Mette-Marit kjøpte seg leilighet sammen, hadde pipa en annen lyd. Den lovpriste åpenheten og respekten skulle tydeligvis ikke gjelde en "alenemor fra Slettheia", som *Fædrelandsvennen* omtalte henne ved den anledningen. På kommentarplass fraskrev avisen monarkiet verdighet og framtid hvis en alenemor fra Slettheia kunne bli Norges nye dronning. Det er interessant å merke seg at på dette stadiet i mediefortellingen var ikke den kommende kronprinsessen fra Kristiansand, slik hun har vært i senere omtaler, men fra bydelen Slettheia.

Kong Quart

*Faksimile fra
Fædrelandsvennen 18. september 1999*

KONGSEMNE:
Kronprins Haakons bestefar var også «kommunistenes konge» – kronprins Haakon er eslet til å bli en konge også for minoritetene.

Vi kjenner alle fortsettelsen, med en mediedekning som sprikte mellom rykter om Mette-Marits ville fortid, og kjendis-sjangerens positive nysgjerrighet på klær, sminke, framtrede og omgangskrets. I en analyse av mediedekningen som fortelling blir dette forspillet viktig fordi det danner utgangsposisjonen vi må se bryllupet som mediebegivenhet i forhold til. Jo mer man kunne svartmale fortiden, jo mer gloriøs ville oppreisningen bli, og jo brattere spenningskurven i mediedramaet.

Anslaget

Man kan spørre seg om denne effekten var beregnet, også av Slottets medierådgivere,

da den kommende kronprinsessen tok initiativet i en stramt regissert pressekonferanse onsdag 22. august 2001. Møtet med pressen var som sådan en del av normalprogrammet for et kongelig bryllup. De fleste ventet seg vel et opplegg i samme sjanger som de intervjuene som var gitt i tiden etter forlovelsen, med smått personlige spørsmål om familierelasjoner, men ingenting farlig nærgående.

Bruddet kan stå som samlebetegnelse på den kommende kronprinsessens inntreden i offentligheten: Bruddet med forventningen om renhet og uskyld. Bruddet som medienes dramaturgi griper begjærlig og framhever. På pressekonferansen brøt hun også effektivt inn i det *Vårt Lands* journa-

list beskriver som "en småpludrende atmosfære over lakeiservert drikke", da hun åpnet det hele med å si: "Jeg har lyst til å snakke litt om fortida mi". Dermed fikk hun alles oppmerksomhet, og alle journalistenes forberedte spørsmål ble uviktige.

Hva var det egentlig hun bekjente? Lite konkret, og ingenting annet enn det som hadde vært i avisoverskriftene det siste året. Det nye var at hun selv tok initiativ til å snakke om det. Hun hentet alle rykter og hentydninger fram i lyset, og la dem fra seg, døde og maktesløse. Hun snakket generelt om spekulasjoner, om et sterkt ungdomsopprør og utprøving av grenser på tvers av det som var akseptert, og om et "ganske utsvevandes" liv. Alt ble uttrykt i så allmenne vendinger at det mer var egnet til identifikasjon og gjenkjennelse, både for ung-

dommen og deres bekymrede foreldre, enn et konkret grunnlag for fordømmelse.

Det hele var regissert i en vel gjennomtenkt dramaturgi: Fra den sjokkerende direkttheten i bekjennelsen, via bønn om forlatelse til en henstilling om å la dette ligge heretter. Hensikten var klar: Først når trollene trekkes fram i lyset kan de uskadeliggjøres. Underveis ble bekjennelsen krydret med honnørord om ønsket om å være ærlig i prosessen, og om en gjennomlevd erfaring som hadde gjort henne tryggere og sterkere. Avslutningen bar preg av en ny kongelig verdighet og myndighet: "Jeg ber om forståelse for at jeg ikke får mer spørsmål om dette."

Visuelt fikk vi se bekjennelsen framført i det samme rommet der forlovelsen var blitt offentliggjort nesten ni måneder tidli-

Mette-Marit Tjessem Høiby kastet hansken i går.

En samlet verdenspresse lot den ligge. På en strengt regissert pressekonferanse tok hun avstand fra narkotika og sitt sterke ungdomsopprør.

Av LARS HOLLERUD
Foto: TORE-ANDRÉ BAARDSEN

OSLO: For ni måneder satt en fnisende og nervøs Mette-Marit og offentliggjorde sin forlovelse i den samme sofaen i den samme festsalen på Slottet.

Forvandlingen er slående. I går måtte vi en medievant kvinne, så trygg at hun våget å ta regi på hele pressekonferansen. Hun leste fra sitt håndskrevne manuskript, og sa til 100 pressefolk:

– Det har vært en del rykter om min fortid og vi har forsøkt å være ærlige. Jeg har levd i et utsvevende miljø der det ble festet og vi gikk ut over grenser. Det har vært en dyrekjøpt erfaring det har tatt lang tid å bearbejde, sa Mette-Marit, før hun trakk en lang pust og la til:

– Og sånn at det ikke skal være noen tvil om hvor jeg står i dag, så vil jeg si at jeg benytter denne anledningen til å ta avstand fra narkotika.

Så var det sagt.

– Mitt eget ungdomsopprør var sterkere enn mange andres. Jeg vet dette har vært vanskelig for mange og det er jeg veldig lei meg for. Samtidig har dette ført til noe positivt. Jeg føler meg tryggere og sterkere. Nå tør jeg gå inn i den rollen som venter.

Så ba hun om forståelse for at hun ikke ønsket spørsmål om temaet.

GRÅTKVALT: Etter at en gråtkvalt Mette-Marit Tjessem Høiby hadde fortalt internasjonal presse om sitt ungdomsopprør, fikk hun trøstende klapp fra kronprins Haakon. FOTO: SCANPIX

Mens Mette-Marit, tørket tårene og etter at forloveden hadde renset halsen, sa kronprins Haakon:

– Er det noe rart at jeg er blitt så glad i denne jenta?

Så var det klart for presserunden.

De fleste av nær 100 akkrediterte fra alle verdenshjørner minus Afrika og Oseania var raskt oppe med nummerlapp for å melde sitt ene, tillatte spørsmål.

At informasjonssjef Svein Gjeruldsen og hans bisitter Wenche Rasch glemt

Fædrelandsvennen, for så være. Vi fikk til gjengjeld siste ord på den drøyt time-lange rundten.

I nærheten

Den eneste som våget seg nær temaet Mette-Marit så sterkt berørte, var representanten fra Jyllandsposten. Han ville vite om kronprinsen har personlige erfaringer med narkotika.

Etter å ha svelget litt vann, svarte han:

– Selv har jeg vært forskånet fra takknemlig for, som la til at han k

– Lørdag er det v len. Det blir sikke måtte svare direkte private og personligt pressetroll n

Det som slo os rekkes venstre side te-Marit og med History Journal c som nærmeste n Mette-Marit Tjes

Vi husket tilba da det samme pa faen i den samme de forlovelse. Vi e og fort rodmende ket ganske ubekv rolle som offentl

I går fikk verde vordende kronj komfortabel med Marit fremsto me ærlighet.

Hun sa at neg kan være en påk problematisk å fi foreldrenes samt velse nærmest se å bli storebror ga har drømt om et beste og verste v for det første er a for det andre å merksomhet.

Froken Høiby, henne, sa også at

*Faksimile fra Fædrelandsvennen
23. august 2001*

gere. Det kommende kronprinsparet satt, på kongelig vis, ubeskyttet foran pressen, men opphøyet i sin forgylte sofa. Med kroppsspråk og mimikk viste Mette-Marit det hun uttrykte i ord: Hun hadde lært av erfaring, og framsto som en tryggere og sterkere person enn ved forlovelsen, klar til å tre inn i prinsesserollen. Avisdekningen var dominert av et stort bilde av de to i halvtotal, der kronprinsens (og vår) oppmerksomhet samler seg om Mette-Marits innadvendte blikk: Hun har delt sin fortid og sin erfaringsvei med oss, mediepublikum, og dermed bestått prøven for å bli en kongelig høyhet, som kjenner vanlige folks liv, men nå trer inn i en ny verdighet. Et annet bilde viste paret i samme positur, men etter at spenningen var utløst, da kronprinsen omsorgsfullt strøk et løst hårstrå til side på sin kjæres kinn. Et bilde på en kjærlighet som hadde overvunnet all motstand, og nå skulle krones med bryllup.

En slik feiring av helten har en viktig funksjon i eventyrene slik Vladimir Propp har vist det i sin analyse av russiske under-eventyr. Her markeres vendepunktene i fortellingen med prøver som helten må gjennom. Først en kvalifiserende prøve som skal vise om personen har de helte kvaliteter som gjør ham/henne en fortelling verdig. Deretter selve hovedprøven, der motstand nedkjempes og heltens prosjekt seirer, og til slutt den glorifiserende prøven som bekrefter heltens rett til å være og forbli helt. Og den markeres gjerne med bryllup. I fortellingen om hvordan "alenemoren fra Slettheia" ble Norges kronprinsesse, kan vi også se noen slike prøver på veien fram mot en ny status. I medienes fortelling samles de rundt tv-intervjuet der kronprins Haakon presenterte Mette-Marit som sin kjæreste våren 2000 og forviklingene omkring samboerskap som endte i forlovelse høsten 2000. Og endelig Mette-

Marits bekjennelse på pressekonferansen tre dager før det store bryllupet, som kan ses som en siste glorifiserende prøve. At den ble bestått, må vi tilskrive gode bidrag fra medienes dramaturgi, der bekjennelsen fikk sitt motstykke i biskopens retorikk i bryllupstalen til de to.

Bekjennelsessjangeren har lang tradisjon, i alle fall fra kirkefaderen Augustins dager. Paul Ricoeur har karakterisert denne sjangeren som en bevegelse "by which the hero – if we may still call him by that name – becomes *who he is*" (Ricoeur 1984:182). Veien fra Mette-Marits bekjennelse på pressekonferansen til opphøyelsen under vielsen i Oslo Domkirke gikk via en mediebegivenhet som viste oss en serie bilder: fra den pikelige Mette-Marit i den private festen torsdag kveld, via en ladylike Mette-Marit på Regjeringens gallamiddag fredag kveld, til en følsom, nær og personlig Mette-Marit på selve bryllupsdagen.

Bryllupet

Kjærlighetens seier, som berørte følelsene på pressekonferansen, ble også hentet fram i Gunnar Stålsetts tale til brudeparet. Den begynte med en påstand som satte tema på plass fra første stund: "Størst av alt er kjærligheten." Gjennomslagskraften viste seg i at *Fædrelandsvennen* valgt dette som overskrift på sitt bryllupsbidrag neste dag. Biskopen startet med å sitere 1. Kor 13.13 om tro, håp, og om kjærligheten som det største av alt. Og kjærligheten var også gjennomgangstema i talen: Morskjærligheten, lidenskapen mellom mann og kvinne og Gudskjærligheten. Dermed ble Mette-Marits tvilsomme fortid en bro mellom det jordiske, private og det kongelige med guddommelig velsignelse over seg.

Retorikken i biskopens tale preges av en gjennomgående sammenstilling – og der-

med forening – av motsetninger. Tonen var personlig, det ble understreket både ved flittig bruk av nærbilder i fjernsynsoverføringen, og ved at han talte direkte til de kongelige, for det meste uten titler, med fornavn og pronomenet i andre person: ”du”. På det punktet ble de sidestilt med ethvert ungt par som tar sitt livs største valg. Det unge parets standhaftighet for å få hverandre ble framhevet som et tegn på at kjærligheten seiret; dermed fikk deres unge lidenskap et godkjenningstempel ved å sammenlignes med den guddommelige kjærlighet. Brudeparets ”tro på hverandre” og ”tillit til fremtiden” (*håp*) blir selve tegnet på ”*kjærlighetens* skaperkraft”.

Diskret, men tydelig, tok biskopens tale opp kritikken som hadde gått forut for bryllupet, og la den vekk. Kritikken av at de flyttet sammen før bryllupet, lå innbakt i biskopens formaning om at ”Kjærlighet og troskap søker hverandre”. På den måten bygde talen bro mellom lidenskapen, som ”kan være guddommelig – en fysisk opplevelse av evighet” og den trofaste, livslange kjærligheten som er målet for en vielse for Guds alter.

Deretter gikk talen videre til å tale personlig direkte til de to. Først til Haakon som har fått som skjebne å være tronarving. ”Det er bare kjærligheten som kan forandre skjebne til kall”, sa biskopen. Dermed knyttet han forbindelsen mellom den personlige kjærligheten mellom de to og kjærligheten mellom folk og konge. Først ble den personlige kjærligheten framhevet: ”Bare kjærlighet kan gjøre plikten til en gave. Med den du er glad i ved din side, kjære kronprins Haakon, blir ansvaret lettere å bære.” Deretter ble parallellen trukket til det folket kronprinsen er satt til å ta ansvar for: ”I møte med folkets kjærlighet [...] vil også du få kraft og glede til en gang å bære det store ansvar som Norges konge.”

Også Mette-Marits fortid ble berørt,

men med fokus på den morskjærligheten hun viste ved å velge å få Marius. Her framtrer talen som et direkte ekko av Mette-Marits uttalelse på pressekonferansen tre dager tidligere, der hun uttalte at ”Det var mitt største valg i livet å få Marius”. Med sans for medienes dramaturgi siterte biskopen Jesu ord til kvinnen som hadde levd et syndefullt liv, men likevel var den som vætte Jesu føtter med sine tårer, tørket dem med sitt hår, og ikke ville holde opp med å kysse mestrens føtter (Luk. 7, 44-47). I talen siterte han bare siste del av bibelverset: ”Den som får lite tilgitt, elsker lite”. Dermed var alle fariseere satt på plass. Mens bakgrunnen, de mange synder som denne (lidenskapelige) kvinnen hadde fått tilgitt, forble underforstått.

Mette-Marits morskjærlighet ble sammenlignet med Guds egen kjærlighet med referanse til profeten Jesaja (49,15): ”Kan en kvinne glemme sitt diende barn og ikke ha ømhet for sønnen hun fødte? Og selv om en mor kan glemme, så vil jeg aldri glemme deg.” Her føyer biskopen til sin egen forsikring: ”Du har ikke glemt – og du vil ikke glemme. Og du vil heller aldri være glemt av Gud.” Dermed ble det som til nå hadde framstått som den kommende kronprinsens største svakhet, gjennom morskjærligheten vendt om til hennes styrke. Hennes kjærlighet ble framstilt som en avglans av Guds kjærlighet, og dermed ble det mulig å løfte henne opp til verdighet. Slik svarte også biskopens tale på kritikken som var blitt framsatt, om at en kronprinsesse bør være et forbilde, når han sa: ”Som alenemor har du vist vei for andre, slik du har vernet om ditt barn.”

Etter at talen hadde skapt en indirekte parallell mellom kongekallet og morskallet, og latt dem gå opp i en høyere enhet med Gudskjærligheten, gikk biskopen over til å snakke mer allment om ekteskapet. Hele veien skapte han et rom for den private og

Hengivenhet. De to viste hverandre en hengivenhet som det aldri har vært lett å gi uttrykk for i andres påsyn. FOTO: ANDERS KNUDSEN

De delte denne stunden med oss

Et tidløst, stille øyeblikk oppstår da dørene til Oslo domkirke blir åpnet, og brudeparet står der.

OLGA STOKKE

Så vakker kan kjærlighet mellom to unge mennesker være. Nesten uvirkelig var det som hendte i Oslo domkirke i går.

Ubeskrivelig vakker, sanselig og sval lar Mette-Marit Tjessem Høiby seg føre opp kirkegulvet av kronprins Haakon. Så sitter de der oppe ved alteret, side ved side. Hun rakrygget som en svane. Han flott som en prins. Endelig er dagen kommet. Det er eventyrlig sant.

Bruden griper hånden til Haakon idet biskop Gunnar Stålsett åpner sin tale med at kjærligheten er størst, kjærligheten overvinner alt. Stemningen er fortettet i den utsøkt pyntede kirken. Varmen fra folket utenfor siver som lys inn gjennom vinduene. Men der fremme ved alteret handler det om to alvorstyngede og dypt bevegde unge mennesker.

Inderlig

Bevende lepper, tårevåte og årvåkne øyne forteller en hel verden at dette øyeblikket er noe mer enn et giftermål for de to unge. De forsegles i en pakt som er større. De har valgt mer enn bare en livsledsager, begge har valgt et menneske med en spesiell historie.

personlige kjærligheten midt i det offentlige rom der dette ekteskapet skulle få sin helt spesielle betydning. Han nevnte hvordan de to hadde vært "åpne for hverandres blick" – og dette sa han til et par som framfor alt hadde vært i det offentlige blikks søkelys. Dette ble bekreftet visuelt gjentatte ganger da kameraet fanget inn blikkontakt mellom de to i kirken. Og etter bryllupet ble et av de fremste ikonene det bildet som ble tatt under baldakinen utenfor Domkirken, der de to så hverandre inn i øynene i et blick som var helt privat – mens

politi, publikum og et norsk flagg dannet et tett bakteppe rundt dem.

I sin tale samlet biskopen de andre uttrykkene som publikum, både i kirken og foran fjernsynsapparatene, opplevde under vielsen, og ga dem en tolkende kommentar. Han trakk fram parets eget valg av "salmer og tekster med budskap om sannhet, rettferdighet og nestekjærlighet", med en kopling til verdier som står sterkt både i folket og kirken. Dermed legitimerte han brudeparets holdninger både med folkets kjærlighet og kirkens uttrykk for den guddomme-

lige kjærlighet i verden. Kirkens oppgave er å gi alle mennesker livsmot og håp og ”vise en himmel over hvert menneskes liv” – og denne dagen sto disse to som representanter for alle andre for Guds alter. Igjen skapte talen en ramme som alle ektepar kunne identifisere seg med, der Kirken ber for parets kjærlighet, hjem, kall og kristentro. Og i sitt velsignelsesønske passet biskopen på å ta med Marius, som ifølge Mette-Marits forhåndsintervjuer hadde gledet seg til han skulle til kirken for å gifte seg sammen med mamma.

Fra det nære og allmenne, som likevel oppfattes som noe av det største i ethvert menneskes liv, beveget biskopen seg så over i mysteriet. ”Også våre valg kan bæres av Guds nåde – om vi bare våger” er et utsagn som på postmoderne vis knytter nåden til individuelle valg. I den avsluttende hilsen forente han det folkelige og det kongelige ved å utøse samme kvalifiserende utsagn over begge. Kvalifiseringer er språkhandlinger som skaper en ny virkelighet (Vagle et al 1993:90). Et typisk eksempel er vielsesritualets ”Så erklærer jeg dere for rette ektefolk”. For prinsen er denne kvalifiseringen formulert i høytidsspråk, for Mette-Marit i mer hverdagslige ord: ”Kjære Haakon: Den du har valgt blir skjenket deg! Kjære Mette-Marit: Den du har valgt blir gitt deg som gave.”

Det personlige

Hele biskopens tale var gjennomsyret av en retorikk som bygde bro mellom himmel og jord, mellom kronprinspar og folk. Det er kanskje disse koplingene som fikk *Aftenpostens* Jan E. Hansen til å gi sin kommentar dagen derpå tittelen ”Den personlige nasjon”. Det var neppe tilfeldig at kommentatoren trakk fram fjernsynsbilder som ga hvermann et nært og personlig innblikk i begivenheten, i en helt annen grad enn

tidligere tiders opphøyete (og dermed avstandspregede) pomp og prakt:

Vi aner allerede at de ømme blikkene, avbrutt av noen mer underfundige øyekast, som blir utvekslet mellom kronprins Haakon og hans Mette-Marit, har noe å fortelle oss: Ikke bare at de elsker hverandre. Vi må ty til ord som ikke så ofte er i bruk lenger: De viser hverandre en sjelden hengivenhet, sjelden kanskje fordi hengivenhet mellom to aldri har vært lett å gi uttrykk for i andres påsyn, ikke for noen. (*Aftenposten* 25.08.01)

Bare fjernsynet kan vise disse nærbildene, som ble så avgjørende ved denne mediebegivenheten. Aldri før har publikum, via kamera, kommet innenfor alterringen, inn i selve bryllupskabrioleten, eller opp på selve slottsbalkongen. Denne åpningen inn til det personlige og sentimentale spilte en vesentlig rolle i mediefortellingens legitimering av begivenheten som uttrykk for et moderne monarki; en styreform som handler mer om person enn institusjon, mer om følelser enn om formaliteter, som Jan E. Hansen uttrykte det i *Aftenposten*.

Biskopens tale tok opp i seg kritikken som hadde kommet i forkant av bryllupet, dvs. store nok deler av den til at folk kjente seg igjen og kanskje ble minnet om Mette-Marits bekjennelse tre dager før. Gjennom sin forening av menneskelig lidenskap via morskjærlighet til Guds-kjærlighet gjorde han kritikken maktesløs – i alle fall så lenge mediebegivenheten varte. For kronprinsen uttrykte talen en bekreftelse på hans rett til å sette sitt personlige behov for å velge ektefelle ut fra kjærlighet, på linje med skjebnen/kallet som tronarving. Og den bidro til å forene eventuelle motsetninger mellom disse to hensynene. For Mette-Marit ble et ungdomsliv som

mange kunne kjenne seg helt eller delvis igjen i, vendt til ansvarlighet og verdighet gjennom analogien mellom morskjærligheten og Guds kjærlighet. Slik visket biskopen med sin tale ut konflikten mellom de personlige valg og det kongelige kall, på en måte som forberedte kronprinsens høyst personlige avslutning på sin tale til sin hustru ved bryllupsmiddagen: "Mette-Marit, jeg elsker deg!"

Transformasjonen

Tzvetan Todorov knytter fortellingens egenart til spenningsfeltet mellom likheter og forskjeller. En beskrivelse av liv akkurat lik våre egne, blir ikke noen god fortelling, og en framstilling av det som er totalt annerledes enn det vi har personlig kjennskap til, står i fare for å havne nærmere en vitenskapelig klassifisering.

Now, transformation represents precisely a synthesis of differences and resemblance, it links two facts without their being able to be identified. Rather than a 'two-sided unit,' it is an operation in two directions: it asserts both resemblance and difference; it engages and suspends time, in a single movement; it permits discourse to acquire a meaning without this meaning becoming pure information; in a word, it makes narrative possible and yields us its very definition. (Todorov 1977:233)

Analysen av mediedekningen av kronprinsbryllupet har vist hvordan medienes omforming av de seremonielle begivenhetene til en dramatisk fortelling, har bidratt til å gi den mening for et tallrikt publikum. Denne narrative meningen ivaretar både kontakten mellom kongehus og folk, og en viss avstand. Vekten på den subjektive opp-

levelsen av kjærlighet og bryllupet som inngangen til et voksenliv, skapte identifikasjon. Som brud er enhver kvinne prinsesse for en dag. Det usedvanlige i situasjonen ble bl.a. understreket i kong Haralds tale til bruden, der han omtalte Mette-Marit som "en ualminnelig åpen, ærlig, engasjert, viljesterk, modig og forelsket jente som har valgt å gå inn i et ualminnelig liv." Bryllupet framstilt som mediebegivenhet forente det gjenkjennelige med det usedvanlige i en blanding som traff følelsene, og som førte til at mange som i utgangspunktet ikke hadde tenkt å engasjere seg i begivenheten, ble berørt.

Olga Stokke i Aftenposten oppsummerte mediebegivenhetens spenning mellom likheter og forskjeller slik dagen derpå, under overskriften "De delte denne stunden med oss":

Et tidløst, stille øyeblikk oppstår da dørene til Oslo domkirke blir åpnet, og brudeparet står der.

Så vakker kan kjærligheten mellom to unge mennesker være. Nesten uvirkelig var det som hendte i Oslo domkirke i går. (Aftenposten 25.08.01:25)

Spenningsfeltet kommer også fram i overgangen fra overskriftens fortidsform, som understreker det unike i hendelsen, til historisk presens i ingress og brødtekst, som allmenngjør hendelsen, og så tilbake til den konkrete hendelsen beskrevet i fortid. I fortsettelsen knytter metaforene an til kjente eventyrmotiver: "Hun rak som en svane, han flott som en prins. Endelig er dagen kommet. Det eventyrlige er sant."

Tradisjonen må til enhver tid bevise at den har livets rett. Det er, som vi har sett, ett av de dramaturgiske premisser ved mediebegivenheter av typen "Coronation". Gjennom en retorikk som la vekt på det

(post)moderne menneskets krav og verdier, som satte den individuelle romantiske kjærligheten i høysetet som en verdig videreføring av tradisjonens plikt- og kalls-tenkning, gjorde Gunnar Stålsetts tale kronprinsbryllupet til en sann kroning som bekreftet begge hovedpersonenes erobring av kjærligheten og hverandre. For å bruke Garry Wills ord om pavens reise til Warszawa, kan vi si at mediebegivenheten fra publikums side dreide seg om "falling in love with love" (Wills 1980 sitert etter Dayan og Katz 1992:7).

Noter

1. Tittelen er inspirert av Gunnar Foss' analyse av mediedekningen av Vassdalenulykken som nasjonalt sørgespill (Foss 1988).
2. Prosjektet ble initiert av Olaf Aagedal og Brit Marie Hovland ved Diaforsk, og Ane Ohrvik, Institutt for kulturstudier, UiO. Her vil jeg benytte anledningen til å takke studentene ved Mediekunnskap grunnfag, Høgskolen i Agder, for deres innsats i feltarbeidet 25. august 2001, og deres bidrag til diskusjonen og analysen etterpå.

Litteratur

- Benjamin, Walter 1969. "Konstverket i reproduktionsåldern". I: Benjamin, Walter: *Bild och dialektik*. Bo Cavefors Bokförlag, Uddevalla.
- Dayan, Daniel og Elihu Katz 1992. *Media Events. The Live Broadcasting of History*. Cambridge og London: Harvard University Press.
- Foss, Gunnar 1988. *Det nasjonale sorgar-*

beid : tid og fortelling i Dagsrevyens beretning om rasulykka i Vassdalen. Bilde-tekster nr. 7, Universitetet i Trondheim.

Jakobson, Roman 1961. "Linguistics and Poetics". I: Sebeok, T.E. *Style in language*. New York.

Kolbjørnsen, Tone Kristine 1999. "Melo-drama". I: Larsen, Peter og Liv Hausken, *Medievitenskap : Bind 2: Medier – tekstteori og tekstanalyse*. Fagbokforlaget, Bergen.

Ricoeur, Paul 1984. *Time and narrative*. University of Chicago Press, Chicago.

Todorov, Tzvetan 1977. *The Poetics of Prose*. Ithaca, New York: Cornell University Press.

Vagle, Wenche; Margareth Sandvik og Jan Svennevig 1993. *Tekst og kontekst*. LNU/Cappelen, Oslo.

Waldekranz, Rune 1985. *Filmens historia : de första hundra åren*. P. A. Nordstedt & söners förlag, Stockholm.

Kilder

- Videoopptak fra NRKs og TV2s dekning av kronprinsbryllupet 25.08.01.
- Aftenposten* 23. – 26. august 2001
- Vårt Land* 23.- 26. august 2001
- Fædrelandsvennen* (1999, 2000, 2001)
- Dagbladet* 26. august 2001
- VG* 26. august 2001
- Hufvudstadsbladet* (Helsingfors) 26. august 2001
- Dam* (Stockholm) 30. august 2001
- iHOLA!* (Madrid) 23. august 2001